

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

NATAŠA KOTNIK

Alkoholizem v slovenskem sodobnem romanu

Diplomsko delo

Mentorica:izr. prof. dr. Alojzija Zupan Sosič

Univerzitetni študijski program
prve stopnje: slovenistika

Ljubljana, 2012

ZAHVALA

Za pomoč pri izdelavi diplomske naloge se za strokovno usmerjanje in nasvete zahvaljujem mentoriciizr. prof. dr. Alojziji Zupan Sosič.

Prav tako se iskreno zahvaljujem svojim staršem, sestri, fantu, prijateljem in sošolkam, ki so mi skozi študij ves čas stali ob strani in me podpirali. Hvala! Ob vaši spodbudi se je bilo veliko lažje prebijati skozi študijske obveznosti.

IZVLEČEK

V slovenskih proznih delih večkrat opazimo ponavljajoč se in izstopajoč motiv rabe alkohola, ki ima lahko velik vpliv na odvijanje zgodbe in oblikovanje usode junakov. V diplomskem delu sem se osredotočila na pojavitev alkoholizma v slovenskih sodobnih romanih: Suzana Tratnik, *Ime mi je Damjan*, Jurij Hudolin, *Pastorek*, Dušan Čater, *Ata je spet pijan*. V izbranih književnih delih sem bila pozorna na osebe, ki so izstopale po uživanju alkoholnih pijač in motivov, zaradi katerih se prekomerno popiva. Skozi prebiranje sem sledila uporabi izrazov, ki so povezani z alkoholom, s poimenovanjem tistega, ki pije in tistih, ki poimenujejo stanje pijanosti. S primerjavo književnih del sem ugotovila nekaj skupnih značilnost, v določenih točkah pa so opazne tudi razlike.

Ključne besede: alkohol, Suzana Tratnik, *Ime mi je Damjan*, Jurij Hudolin, *Pastorek*, Dušan Čater, *Ata je spet pijan*, izrazje, v povezavi z alkoholom.

ABSTRACT

We can frequently notice the motive of the consumption of alcohol in the Slovene prose that occurs repeatedly and in marked parts, which can have a great impact on the unwinding of the story and the formation of the character's faith. In my thesis I focused on the occurrences of alcoholism in contemporary Slovene novels: *Ime mi je Damjan* by Suzana Tratnik, *Pastorek* by Jurij Hudolin and *Ata je spet pijan* by Dušan Čater. In the chosen works I was attentive to the characters that stood out due to the consumption of alcoholic beverages and motives that led them to excessive drinking. While reading I followed the use of expressions in connection to alcohol, to the description of the one drinking and those that describe the state of drunkenness. By comparing the literary works I established some common characteristics, as well as some differences in certain parts.

Key words: alcohol, Suzana Tratnik, *Ime mi je Damjan*, Jurij Hudolin, *Pastorek*, Dušan Čater, *Ata je spet pijan*, expressions in connection to alcohol.

KAZALO

1 UVOD.....	6
2 TEORETIČNI DEL	7
2.1 ALKOHOL.....	7
2.2 SODOBNI SLOVENSKI ROMAN.....	9
3 ANALIZA IZBRANIH DEL.....	10
3.1 JURIJ HUDOLIN – PASTOREK.....	10
3.2 SUZANA TRATNIK – IME MI JE DAMJAN.....	15
3.3 DUŠAN ČATER – ATA JE SPET PIJAN.....	18
4 PRIMERJAVA IZBRANIH DEL	21
5 ZAKLJUČEK.....	23
6 VIRI.....	25
1 LITERATURA.....	25
2 KAZALO PREGLEDNIC.....	26

1 UVOD

Alkohol je ena izmed snovi, ki se je pojavila že z razvojem prvih večjih civilizacij in se je ohranila vse do danes. Tudi razvoj naše kulture je zaradi ugodne lege in rodovitnega ozemlja močno povezan s pridobivanjem in uživanjem alkohola. Pisatelji so ideje za svoja dela pogosto črpali iz vsakdanjega življenja ljudi okrog njih. Zato ni nič nenavadnega, da je v delih slovenskih pisateljev pogosto prisotna uporaba alkohola.

Za diplomsko nalogo sem si izbrala temo Alkoholizem v slovenskem sodobnem romanu. Izbrano temo bom obravnavala v okviru treh del, in sicer v delu Suzane Tratnik, *Ime mi je Damjan*, Jurija Hudolina, *Pastorek*, in Dušana Čatra, *Ata je spet pijan*. V teoretičnem delu bom predstavila alkoholizem iz sociološke perspektive in opredelila sodobni roman. Nadaljevala bom z analizo vsakega izmed del in v njem opazovala: izstopajoče osebe, ki pijejo alkoholne pijače, pregledno bom izpisala izraze, ki se povezujejo z alkoholom, opredelila bom motive za popivanje in škodljive posledice alkoholizma. Nadaljevala pa bom s primerjavo opazovanih točk.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 ALKOHOL

Raziskave, razprave in vsakdanje življenje kažejo, da je prekomerno pitje alkoholnih pijač in omamljanje starejših in mlajših čedalje večji problem tako v Sloveniji kot tudi drugod po Evropi. Alkohol ima v človekovem življenju pomembno vlogo s svojimi štirimi glavnimi lastnostmi: je razkužilo, topilo, gorivo in omamno sredstvo za živčni sistem. Prav zaradi teh lastnosti so ga ljudje uporabljali skozi zgodovino in ga uporabljamo še danes (Ramovš 2007: 26).

2.1.1 Alkohol kot omamno sredstvo

Alkohol deluje na živčni sistem in je najbolj razširjena omamna snov. *»Njegov omamni učinek na človekov centralni sistem je zelo širok: upočasni in zoži zaznavanje, pomirja in vzburja, uspava in blaži bolečino, v najrazličnejše smeri spreminja človekovo doživljanje sebe, drugih ljudi in celotne resničnosti«* (Ramovš 2007: 27). Ljudje so alkohol že od nekdaj uporabljali za omamljanje zavesti predvsem, ko so doživljali telesno ali duševno bolečino, ko so se hoteli veseliti, ko so žalovali, ko so bili malodušni ali otožni, ko so težko delali in bili utrujeni, ko so se namenili počenjati grda in huda dejanja itd. Naštevaje primerov zlorabe alkohola je lahko neskončno, tako včasih kot tudi danes (Ramovš 2007: 27).

Po vsem tem bi lahko rekli, da je alkohol darilo narave, ki človeku da, kar koli potrebuje. Pokazalo pa se je, da je resnica o alkoholu in njegovem delovanju na človeka obratna. *»Alkohol človeku ničesar ne da, ampak mu skoraj vedno nekaj vzame. Ne nasiti ga, ampak mu odvzame doživljanje lakote, to je energijo, s katero bi iskal hrano. Ne da mu poguma v nevarnosti, ampak mu odvzame doživljanje strahu. Ne da mu veselja in navdušenja nad polnim življenjem in sožitjem, ampak mu vzame voljo za delo in navade«* (Ramovš 2007: 28). *»Velika večina od celotne uporabe alkohola se, zlasti v današnjih razmerah, dogaja zaradi ene same od njegovih lastnosti – te, da z omamljanjem živčnega sistema začasno spremeni človekovo doživljanje samega sebe in vsakdanje resničnosti«* (Ramovš 2007: 29). Prekomerno uživanje alkohola povzroča zasvojenost in uničuje organizem. *»Dolgotrajno uživanje alkohola se utiri organsko in psihično kot umetna potreba ali zasvojenost, ki čedalje bolj neizprosno zahteva svojo zadovoljitev. Zasvojenost čuti človek ponavadi močnejše kot svoje naravne telesne, duševne, duhovne, socialne, razvojne in druge potrebe. Z razvojem*

zasvojenosti z alkoholom se stopnjuje človekovo propadanje na vseh razsežnostih in čedalje bolj so zanemarjene pristne človekove potrebe» (Ramovš 2007: 29).

2.1.2 Vzrok nastanka zasvojenosti

Rugelj za temeljni vzrok nastanka zasvojenosti navaja primarno ali temeljno in sekundarno ali travmatično tesnobo.

Primarna tesnoba: *»Ljudje smo z rojstvom vrženi v svet. S psihosocialnim razvojem razvijemo sposobnosti za imaginacijo, ki nam omogoča spoznanje, da je naše življenje že v priori zapravljeno, saj bomo morali brezpogojno umreti. Na poti od rojstva do smrti pa nas praviloma čaka veliko nevšečnosti« (Rugelj 2000: 140).*

Sekundarna ali travmatična tesnoba: *»Vse, kar ovira naš psihosocialni razvoj naših potencialnih sposobnosti, naše poklicanosti, prispeva k oblikovanju sekundarne tesnobe, ki se naslanja na primarno tesnobo« (Rugelj 2000: 140).*

Človek je lahko deležen raznih stresov in obremenjen s primarno in sekundarno tesnobo. Posledično je nesproščen, nesrečen in zakompleksan. V takšnem razpoloženju mu ob kozarcu alkoholne pijače odleže in prihodnjič bo z rahlim hrepenenjem spet spil kozarec ali več. *»Z eno in drugo tesnobo bo obremenjeni človek postal »uživaški« zmeren pivec, ki bo stopnjeval količino popitih alkoholnih pijač, zato se mu bo toleranca dvigala« (Rugelj 2000: 141).*

2.1.3 Vrste alkoholov po Jellineku

- Stalno vinjeni alkoholik ne more brez alkohola. Pije skozi cel dan, doliva toliko, kolikor telo alkohola sproti porabi. Zjutraj ima abstinenčne težave, kot so: tresenje, nemir, razdražljivost, živčnost, glavobol, slabost itd. Po zaužitju svoji »dozi«, se pomiri. Ti alkoholiki so od alkohola tako zelo zasvojeni, da ne morejo ne misliti ne delati brez njega. Njihova poglobljena značilnost je, da lahko kontrolirajo količino popitega, ne morejo pa abstimirati. Kontrolirajo jo lahko tako, da so ves čas »pod paro«, pijani pa so šele pozno popoldne oziroma zvečer.
- »Občasni« alkoholik je tisti, ki samo občasno popiva, krajši ali daljši čas lahko zdrži brez alkohola, ko pa spiže prvi kozarec, se ne more ustaviti, temveč pije do hude pijanosti. Nekateri popivajo samo en dan, drugi po več dni ali tednov (Rugelj 2000: 159).

2.1.4 Alkohol in družina

Za alkoholizem je značilno, da se razvija počasi in pritajeno. Njegov razvoj pa pušča posledice tudi pri ostalih družinskih članih. Škoda, ki jo otrok utрпи zaradi alkoholizma staršev, je odvisna od njegove starosti, splošne odpornosti in trajanja motnje. Predšolski otrok, ki je deležen alkoholičnega vedenja staršev, bo imel hujše posledice, kot pa šolski otrok. *»Še hujše posledice pa otrok trpi zaradi nepopravljive prikrajšanosti v svojem psihosocialnem razvoju, v katerem ni zaznal medsebojne starševske ljubezni in sloge, zato je njegovo izkustvo o življenju v družini docela negativno«* (Rugelj 2000: 232).

2.2 SODOBNI SLOVENSKI ROMAN

Pogosta uporaba in zloraba alkohola v vsakdanjem življenju se je prenesla tudi v literaturo. Alkohol se najpogosteje pojavlja v vlogi omamnega sredstva. Junaki z njim nazdravljajo ob veselih dogodkih ali pa jim omogoča mentalni pobeg iz realnosti v omamo. Motiv in tema alkoholizma se odražata tako v tradicionalnem kot tudi v sodobnem slovenskem romanu.

»Sodobni slovenski roman v devetdesetih letih je namreč modificirani tradicionalni roman – zgleduje se po tradicionalnem romanu, njegov model modificirajo različne post/modernistične preobrazbe, najbolj pa žanrski sinkretizem, prenovljena vloga pripovedovalca in povečan delež govornih sestavin« (Zupan Sosič 2003: 47). Sodobni romani so pripovedni v ožjem smislu, saj kljub lirizaciji in esejizaciji v njih prevladuje pripoved kot tradicionalni ubeseditveni postopek. *»Pripoved deluje v večini romanov kot sklenjena enota prav zaradi strnjene zgodbe, ki pa vedno ne upošteva časovne zaporednosti in kavzalne logike. Pri zgodbenosti kot znamenju tradicionalnosti se je sodobni slovenski roman zgledoval po naslednjih romaneskih žanrih: grozljivem, antiutopičnem, zgodovinskem, kriminalnem, potopisnem, ljubezenskem romanu in romanu ključu«* (Zupan Sosič 2003: 48). Svojo sodobnost je dokazal s kršenjem njihovih literarnih konvencij in sinkretizmom. Kljub različnostim pa lahko opazimo skupne značilnosti romanov ob koncu stoletja, ki pa so razvijanje osebne, intimne zgodbe, ki v minimaliziranem svetu ob poglobljenem branju odkriva splošno veljavne resnice. Ukvarjanje z intimnostjo je tesno povezano z iskanjem identitete, ki se tudi v sodobnem slovenskem romanu stika z razpravljanjem o identiteti v sociološkem, psihološkem, antropološkem, filozofskem in kulturno-političnem kontekstu. Pomemben izvor modifikacij mladega slovenskega romana je tudi prenovljena vloga pripovedovalca, ki je kršila žanrske dogovore z ironično perspektivo in s svojim netipičnim položajem. Sodobni slovenski pripovedovalec spreminja svoje vloge in perspektive ter se

skozi pripoved pomnožuje: v najpogostejšo prvoosebno in tretjeosebno pripoved neurejeno posegajo atributi vsevednega pripovedovalca v obliki opomb. Čeprav pripovedovalec pogosto ni poosebljen, ima pregled nad dogajanjem in dodatno mnenje o literarnih osebah. Seštevek vseh pripovednih perspektiv je pogosto nezanesljiva pripoved, ki jo lahko vzpostavi nezanesljivi pripovedovalec. V sodobnem romanu se je povečal delež govornih segmentov, ki vnesejo v pripoved živost in dramatičnost. Premišljeni govorni izseki v komunikaciji med literarnimi osebami so uspešno sredstvo karakterizacije. Pogovorni jezik vdira v besedišče in skladnjo pripovedi tudi takrat, kadar ne gre samo za izmenjavo govornih izjav med literarnimi osebami. Najbolj dramsko učinkoviti in premišljeni so dialogi marginalcev, ki z besedno skopostjo ali vulgarnostjo zasnujejo tragikomične pripovedne preobrate. Sodobni slovenski roman preseneča tudi po razcvetu fantastičnih žanrov ter večjemu številu romanov pisateljic in izseljencev, najbolj pa osuplja obsežnost romanesknega opusa (Zupan Sosič 2003: 49).

3 ANALIZA IZBRANIH DEL

3.1 JURIJ HUDOLIN – *PASTOREK*

Roman *Pastorek* je zgodba o mučnem odraščanju Benjamina Zakrajška ob apatični materi, odsotnem očetu in vase zaverovanem očimu. Pri Benjaminovih 12 letih sta se njegova starša po 15-letih neuspešnega zakona ločila in odšla vsak po svoje. Oče Valter Zakrajšek na zdravljenje zaradi alkoholizma, mama Ingrid pa v nov zakon s premožnim gostilničarjem in veleposestnikom Lorisom Čivitikom. Z Benjaminom se preselita v majhno obmorsko istrsko vasico Panule, kjer kmalu namesto družinske sreče občutita trdo in neusmiljeno roko lastnika Loris. Po rojstvu Benjaminovega polbrata Friderika gredo stvari samo še navzdol. Ingrid in Benjamin garata za svoje preživetje v domači gostilni, Loris pa se medtem s svojo poslovno partnerico Vedrano ukvarja z umazanimi posli. Sanje o srečnem družinskem življenju in razočaranje začne Ingrid prekomerno utapljati v alkoholu in posledično, po zaslugi Loris, pristane v norišnici. Benjamin, ki je skozi celotno zgodbo deležen Lorisovega poniževanja in posmehovanja, je na nek način prepuščen sam sebi. S trdim delom in iznajdljivostjo preživi, vztrajnost in voljo do življenja pa so mu dajale knjige, ki jih je prejel od očeta Valterja. Na koncu pobegne pred nasilnim očimom v Ljubljano, kjer dobre volje stopi iz vlaka, saj si misli, da ni mogoče, da bi mu bilo namenjeno še bolj surovo in bedno življenje.

3.1.1 Romaneske osebe in alkoholizem

Oseba, za katero že na začetku romana izvemo, da je na zdravljenju od »časičarjenja načete vesti«, je Valter Zakrajšek, oče Benjamina in bivši mož Ingrid. Po poklicu je ekonomist. O njegovih pivskih podvigih iz samega dela ne izvemo nič konkretnega. Petnajstletno življenje z njim žena označi kot »... *petnajst let žuriranja in čakanja, kdaj bo rekel, da bo skočil po paradižnikov koncentrat in prišel čez tri dni, ko ga bodo iskali že vsi direktorji in sosedje, kdaj bo privlekel kakšne prijateljčke in veselo družbo*« (Hudolin 2008: 28). Zakrajšek je oseba, s katerim ni bilo nikoli pravega družinskega življenja, pri tem pa je izstopal njegov egoizem – mar mu je bilo le zase in za njegovo razvedrilo: »*Pil je vse čas, ne kronično šankiral, ampak žuriral, kitaro je imel za čudežni eliksir permanentno abonirano v prtljažniku nepogrešljivega amija 6, zabaval se je in ni maril ne za njo, ne za otroka. /.../ vsak dan se je iz službe zapeljal kar mimo bloka naravnost v gostilno. Treznega ga je večinoma videla samo, kadar se je peljal mimo bloka. Po petnajstih letih pa je pobegnil kakor zajec v zdravilišče za pijančke*« (Hudolin 2008: 29). Valter se za svoja pijančevanja nikoli ni direktno opravičeval. V delu ne zasledimo nobenega obžalovanja, tudi zavoženega zakona ni imel volje popravljati. V 18. poglavju pa začutimo, kljub njegovemu dolgoletnemu pijančevanju in skrbi le zase, skrb za svojega sina Benjamina, ki ga želi odpeljati s seboj v Ljubljano, kjer bi se šolal in kasneje tudi študiral. S tem dejanjem pokaže, da mu ni vseeno za sinovo prihodnost. To potrdi tudi s pošiljanjem knjig, v katerih Benjamin najde ljubezen, ki je v življenju ni deležen. Med njima z Benjaminom ni nobene posebne čustvene vezi, verjetno Valter že od otroštva ni bil prav zgleden oče, saj je raje veseljačil, kot preživel čas z družino. Na koncu, ko ga Benjamin ves obupan kliče, če lahko pride k njemu v Ljubljano, ga le-ta zavrne, saj se odpravlja na duhovne vaje za štiri mesece v Južno Ameriko. Na tej točki je vidna Benjaminova jeza in razočaranje nad očetom, saj ga nikoli ni, ko bi ga resnično potreboval. To lahko razberemo v Benjaminovem ironičnem vprašanju: »*A s klubom ozdravljenih in ponovno priklenjenih h kozarčenju se odpravljate?*« (Hudolin 2008: 186). V knjigi je s strani drugih oseb označen negativno. Najprej s strani žene, kot sem navedla že zgoraj, potem pa še z Lorisove strani, ki ga poimenuje kot: pijanec, junak zapiti, pizdun pijani. Za zanesljivo oznako, kakšne vrste alkoholik je Valter, je v knjigi premalo podatkov o njegovem pijančevanju, vendar sklepam, da gre za stalno vinjenega alkoholika.

Po dveh propadlih zakonih v alkoholizem zapade tudi Ingrid, bivša žena Valterja in mama Benjamina ter Friderika. Pred drugim zakonom je opravljala dolgoletno službo glavne

direktorjeve tajnice v velikem slovenskem podjetju s precej spodobnim dohodki. Odnos z Valterjem jo je zelo prizadel in jo napolnil z melanholično praznino. Kmalu po ločitvi je na sindikalni zabavi spoznala Loris, ki se ji je na začetku zdel kot princ na belem konju, napolnjen z življenjsko strastjo in ambicijo. Ingrid je skozi celotno delo tista, ki ves čas hrepeni po družinski sreči in pravem družinskem življenju. Za ceno le-tega se je pripravljena odpovedati službi in staremu življenju ter se z novim možem preseliti v Panule. Kariero uspešne tajnice zamenja za družino. Njene sanje pa prekine kruta resničnost, v kateri namesto družinske sreče okusi poniževanje in udarce brezsrčnega Loris. Ingrid je junakinja, ki si zelo dolgo časa zatiska oči pred resnico in ohranja upanje, da se bodo stvari uredile na bolje. Kmalu začne Ingrid tolažbo iskati v omami. V 19. poglavju Benjamin v shrambi naleti na zbirko praznih steklenic različnih alkoholnih pijač. Takoj posumi mam, saj se je njeno obnašanje vidno spremenilo – daljši počitki po kosilu, jecljanje, trdo molčanje. Ingrid ga je počasi začela piti, sčasoma pa je postajala vse bolj zapita. Zaprla se je vase in ni komunicirala z nikomer. Alkohol je Ingrid pomagal omiliti bolečino, sprijazniti se z resnico, pozabiti na obup in razočaranje glede družinskega življenja. Ingrid je poleg alkohola začela prekomerno uživati različne tablete in posledično uničevati samo sebe. V še večji obup pade, ko ji Loris vzame Friderika in jo pošlje v bolnišnico, kjer ji odkrijejo vrsto zdravstvenih težav. Vrhunec njenega propada se zgodi, ko jo Loris pobere sredi Panul, kjer je ležala mrtvo pijana in jo odpelje v norišnico. Konca njene zgodbe iz samega dela ne izvemo.

Ingridin drugi mož, ki je delno kriv tudi za njen propad, je Loris, premožen gostilničar in veleposestnik, ki se s svojo bahavostjo obnaša, kot da je lastnik celega sveta. Označimo ga lahko kot primitivca, nasilneža in brezvestnega prevaranta. Alkoholne pijače je pil le ob redkih in zanj slovesnih priložnostih in še takrat kozarec ali dva malvazije iz svojega vinograda. Z vinom pa ni skoparil ob rojstvu svojega prvorojenca Friderika, saj so vino nosili kar v vedrih. Pijancev ne prenaša, grejo mu na živce in ima do njih izredno negativen odnos, saj jih vedno označi z manjvrednimi izrazi in primerami: pijana kot krava, pijani pizdun, pijanec. Vinjene ljudi prenaša samo toliko časa, dokler ima od njih kakšno korist oziroma zaslužek, saj v svoji gostilni vidno pijanim gostom zaračunava dvojno. Tudi svojo ženo Ingrid je prenašal samo toliko časa, dokler je bila zmožna delati in prinašati zaslužek v gostilni. Ko pa je brezplačna delovna sila odpovedala, jo je poslal v norišnico. Po odprtju Gurmana pa se pojavi večkrat opaženi pijani in razposajeni Loris. To popivanje bi lahko pripisali veselju ob cvetenju posla. Posel pa ni cvetel ves čas, proti koncu dela se Loris znajde v škripcih, na nitki visi njegova dediščina. V tistem času je nekega jutra prišel Loris domov popolnoma pijan.

Sklepam lahko, da je pijanost posledica obupa in spoznanja, da so se stvari obrnile proti njemu.

Oseba, na kateri dogajanje pusti največ posledic, je Benjamin, ki se podreja volji staršev, nihče pa ga ne vpraša, česa si on želi, kaj čuti. Mama ga je izpisala iz slovenske šole, nato sta se skupaj preselila k novemu očimu Lorisu v Panule. Mamo je imel rad, vendar med njima ni nobenega posebnega zaupanja in navezanosti. Benjamin si je ves čas želel očeta – nekoga, ki mu je za zgled, nekoga, ki mu lahko zaupa, se z njim pogovori. Valter je bil na nek način odpisan, saj je njegovo zaupanje izgubil s popivanjem, od očima pa prejme vse drugo kot ljubezen. Deležen je poniževanja, posmehovanja, zmerjanja in tudi udarcem Benjamin ne uide. Ves čas živi v strahu in trepetanju pred nasilno in težko roko Loris. V adolescenci je prepuščen samemu sebi, pravih prijateljev ni imel. Edini stik z ljudmi poleg šole so bili gostje v domači gostilni Taverna, kjer je poslušal kmete, ki so bili pijani. Prvič zasledimo Benjamin pijanega na zaključnem izletu v Dalmacijo, kjer so s sošolci spili steklenico ruma. Alkohol na Benjamin ni vplival dobro, saj je padel v nezavest in kar nekaj časa okreval. Razlog za pijančevanje je verjetno najstniška radovednost, ki se navadno ne konča dobro. Drugo njegovo pijančevanje se je zgodilo s sošolci iz osnovne šole. Napili so se ga z jajčnim likerjem, ki ga je Benjamin ukradel v Taverni. Razlog za pijančevanje sta lahko dva: poslavljanje od sošolcev, saj je nekatere od njih videl zadnjič v življenju, ali pa zavrnitev Loris, ko mu Benjamin pove, da ga ima rad. Zaradi zavrnitve očima bi lahko Benjamin iz same jeze in maščevanja ukradel jajčni liker in se iz žalosti in ponovnega razočaranja napil do slabosti. Kakšno pivo si je Benjamin privoščil tudi ob branju knjige, ki so bile njegova terapija. V žaru adolescence je večkrat zahajal v bližnjo diskoteko Paličica, kjer je začel tudi nekoliko piti. Spil je tri do štiri štok kole ali pa dve pivi s konjakom. Ta količina je bila zadostna, da je Benjamin začutil omamljenost, ki mu je pomagala pozabiti na težave, ga naredila malo bolj samozavestnega in komunikativnega.

Zaradi prekomernega popivanja in nevolje do življenja v odvisnost zapade tudi Borče. Borče je mornar in poštenjak, ki je svoj denar vložil v restavracijo Gurmana in upravičeno pričakoval tudi svoj dobiček. Bil je trdoživ in dober človek in je občasno pomagal tudi Ingrid in Benjaminu pri delu v Taverni. Za vložitev denarja ga je prepričal Loris, ki ga je poznal že vse življenje in je imel o njem samo dobro mnenje. Pri tem pa se je zelo uštel, saj je tudi on kmalu spoznal pohlepnega in zlobnega Loris. Po sporu z Lorisom je izgubil voljo do življenja in se iz samega obupa zapil. Pil je ves čas, razlog pa je bilo njegovo bankrotirano

finančno stanje, saj so šli vsi njegovi prihranki v Lorisove roke. Očitno je, da Borče ni videl druge rešitve, kot da se zapije in na koncu konča svoje življenje s samomorom.

3.1.2 Slovar in alkoholizem

ALKOHOLNE PIJAČE	travarica
	malvazija
	vino
	rum
	gin
	vinjak
	viski
	jajčni liker
	pivo
	konjak
	vodka
	sadjevec
POIMENOVANJA ZA TISTEGA, KI PIJE	Pijanec, junak zapiti
	pijanec prekleti
	pijanček
	pizdun pijani
	vinjeni ljudje
	ozdravljen in ponovno priklenjen h kozarčenju
IZRAZI ZA STANJE PIJANOSTI	stopnja omamljenosti
	biti pijan
	biti okajen
	imeti ga natočenega v glavi
	biti vse bolj zapit
	komirati
	pijan kot mina
	pijana ko krava
IZRAZI ZA POPIVANJE	čašičarjenje
	kronično šankirati
	žuriranje
	eksati ga/na eks
	cukati ga
	napiti se ga

Preglednica 1: Slovar in alkoholizem – Pastorek

3.1.3 Motivi za popivanje

V delu *Pastorek* se pojavlja več različnih motivov, ki vodijo k pijančevanju. Najbolj izstopajoči motiv je popivanje zaradi razočaranja nad življenjem. Zasledimo ga pri dveh osebah, in sicer pri Ingrid in Borču. Ker se junakinji (Ingrid) podrejo sanje o srečnem družinskem življenju in se sooča s kruto resničnostjo, se zdi, da je takrat alkohol njeno zavetišče, ki ji nudi zadostno omamljenost, da se lahko s tem sooči, pozabi in sploh preživi. Podoben motiv za popivanje ima tudi Borče, ki v svojem življenju ne vidi več smisla, zato ga prične uničevati s prekomernim popivanjem. Ob rojstvu Lorisovega dediča in drugih veselih dogodkih, kjer je potrebno za dobre stvari, ki so se zgodile, nazdraviti, se pojavi popivanje zaradi veselja. Popivanje za pridobitev samozavesti pa zasledimo pri našem glavnem junaku Benjaminu. Določena količina alkohola ga sprosti in mu pomaga do komunikativnosti.

3.2 SUZANA TRATNIK – IME MI JE DAMJAN

Zgodba pripoveduje o glavnem junaku Damjanu in njegovem življenju, iskanju samega sebe in o njegovi spolni identiteti. Ta uganka o spolni identiteti je tako močna, da šele na polovici romana spoznamo resnični spol našega pripovedovalca Damjana, ki je v resnici ženska Vesna. Na željo družine obiskuje skupino za samopomoč. Skozi delo spremljamo njegove dogodivščine s prijatelji, več izvemo o odnosih v družini in o njem samem.

3.2.1 Romaneske osebe in alkoholizem

Izstopajoča oseba, ki pije alkoholne pijače, je glavni junak Damjan. Gre za osebo, ki je drugačna od drugih in sicer tudi spolno drugačna. Damjan je v resnici ženska Vesna, kar pa izvemo šele na sredini dela. Živi v družini z neurejenimi medosebnimi odnosi, sploh z očetom. Na željo svojih staršev in zaradi miru pred njihovim nerganjem obiskuje skupino za samopomoč.

Damjan najpogosteje pije s svojo družbo predvsem za zabavo. V družini so mu večkrat očitali njegovo pijančevanje in ga obtoževali za razpad družine. Zaradi njegovega obnašanja niso verjeli vanj in v poboljšanje v prihodnosti. Z očetom sta se v njegovem otroštvu zelo razumela, pri njem je imel vedno privilegij. Kasneje je njun odnos zelo konflikten, vendar iz samega dela ne izvemo, zakaj. Iz njegovih besed: »*Ti ne veš, kaj mi je foter naredil!*« (Tratnik 2001: 53) lahko sklepam, da gre za incest. Občutiti je, da ima junak do očeta odpor, se ga

izogiba. Npr. če je oče prišel domov pred Damjanom, je Damjan obsedel na stopnicah, ni mogel vtakniti ključa v ključavnico, naredila se mu je ogromna kepa v želodcu, zato je odšel v bližnjo gostilno Mravlja, kjer je pil na dušek kozarec za kozarcem, dokler ni bil v zelo vinjenem stanju. In šele v takšnem stanju se je odpravil nazaj domov. Sklepam, da se je napil zato, da pozabi na nekaj, kar mu ne da miru in je povezano z očetom. Šele v takšnem stanju lahko premaga tisto kepo v želodcu in se sooči s stanjem, ki ga čaka doma. Nerazrešen je tudi njegov odnos s starejšim bratom, ki sta si bila zelo blizu, dokler ni brat pustil šole, se zapil in se odselil v Nemčijo. To je Damjana zelo prizadelo, saj ga je pustil samega, brez kakršne koli obrazložitve in podpore.

Damjan se napije tudi zaradi razočaranja, ker v družini nihče ne opazi, kadar stori kaj dobrega, pohvalnega. Doma opazijo samo, kako se ga je spet napil, nihče pa ga nikoli ne vpraša, zakaj se ga je napil. Občutek ima, da ga nihče nima zares rad, da ni nikomur mar za njegove muke. Zdi se, da bi junak potreboval odkrit pogovor s svojo družino, podporo in razumevanje, saj kot bralci lahko občutimo junakovo identitetno krizo, strah priznati samemu sebi in drugim, kaj oziroma kdo je.

Prijatelj, s katerim se večkrat skupaj napijeta, je Roki. Napijeta se za pogum, da se potem lažje znajdetata s puncami. Damjan je lahko intimen s punco samo, če je zelo pijan, edina izjema je Nela. Bližine, intimnih odnosov in čustev se je bal, zato se je napil, da bi vse to lahko prenesel. »*Tudi zato sem pil, da sem lahko prenesel bližino*« (Tratnik 2001: 126). Vzrok za težave z bližino in intimnostjo bi lahko bil njegov problem z očetom.

Najpogosteje se ga Damjan napije zaradi samega žuranja in veseljačenja in se mu to zdi kot nekaj povsem običajnega in nujnega za preživetje: »*Včasih človek mora biti med veselimi ljudmi. Včasih moraš žurati in se ga vsuti čez vsako pametno mero*« (Tratnik 2001: 107). Če so se ga s prijatelji napili, je to zanj pomenilo, da se ima dobro. V romanu ni nobene zabave, kjer bi se Damjan zabaval brez alkohola. Večkrat omeni, da se je potrebno sprostiti in pozabiti na probleme, imeti prazno glavo. Pri tem se vprašamo, kakšne probleme ima, da jih mora ves čas pozabljati. Sklepam, da je problem, s katerim si on ne želi razbijati glave, njegov strah priznati samemu sebi, kdo je (vprašanje spolne identitete) in se sprijazniti z drugačnostjo.

3.2.2 Slovar in alkoholizem

ALKOHOLNE PIJAČE	pivo/hmeljev sok
	viski
	vodka
	konjak
	domače vino
	tekila
	rakija
POIMENOVANJA ZA TISTEGA, KI PIJE	-
IZRAZI ZA STANJE PIJANOSTI	biti dobro naložen
	pijan ko krava
	totalno pijan
	svinjsko se napiti
	zapiti se
	biti pijan
	pijan ko pička
	imeti ga v riti
	imeti pod kapo
	primerno potrjen
	biti nadelan
IZRAZI ZA POPIVANJE	spiti na dušek
	spiti do dna

Preglednica 2: Slovar in alkoholizem – Ime mi je Damjan

3.2.3 Motivi za popivanje

V delu *Ime mi je Damjan* se kot najpogostejši motiv pojavi popivanje za zabavo in sprostitvev. Damjan pogosto s svojo družbo popiva prav zaradi tega razloga. Takrat se ima lepo, se sprosti in ne misli na probleme. Ta motiv je v delu večkrat poudarjen iz junakove strani. Da so se ga napili, je zanj pomenilo: »... da se imam dobro. Ko me ni čisto nič brigalo in največkrat nisem bil toliko priseben, da bi si razbijal glavo« (Tratnik 2001: 46). Kot sem že omenila, ima Damjan težave z intimnim zbližanjem, zato se pojavi motiv popivanja za pogum, saj mu v treznosti vse do Nele ni bilo do punc. Ko je bil trezen, se je neumno počutil v njihovi bližini in z vsemi čustvi. Po popitem kozarčku pa se je počutil močnega in pogumnega za spust v intimnost.

3.2.4 Škodljive posledice alkoholizma

Alkohol pri glavnem junaku Damjanu razen glavobolov ne pusti večjih posledic. Zaradi prekomernega popivanja večkrat občuti nezadovoljstvo in očitke staršev. Popivanje in posledično nesprejemljivo junakovo obnašanje vpliva tudi na odnose in ozračje v družini, saj Damjan v pijanem stanju razmetava: *»Potem sem začel metati odpiralce za konzerve, nože, vilice in vse, kar je bilo še tam, še celo žličke za tortice so letele po mizi, stoli in po tleh«* (Tratnik 2001: 16). S svojim nesprejemljivim obnašanjem in nasilnimi izpadi daje pobudo za družinske prepire in celo pretepe.

3.3 DUŠAN ČATER – ATA JE SPET PIJAN

Roman je napisan kot spomin, ki ga pripoveduje prvoosebni pripovedovalec Dušan Čater iz Latinske Amerike, kamor je pobegnil iz Slovenije, zaradi vseh težav, v katere je zabredel. Čatko je dvaintridesetletni pisatelj, ki se poleg pisateljevanja ukvarja tudi z izterjevanjem denarja. Zaradi umazanih poslov se njegovo življenje zaplete, ker ga ena izmed izterjevanih oseb spozna v časopisu in prične groziti njemu in njegovi družini. Da bi zaščitil družino, uredi posle po svoje in se za nekaj časa umakne iz Slovenije.

3.3.1 Romaneske osebe in alkoholizem

Glavni junak Dušan Čater je dvaintridesetletni pisatelj, ki se poleg pisateljevanja ukvarja tudi z umazanimi posli, izterjavo dolgov. Za te posle se je odločil, *»ko mu je pisanje raznoraznih bedarij za vse živo povsem dopizdilo«* (Čater 2002: 27). Živi s svojo ženo Lolo in sinom Tinom. Čatko je junak, ki glede na vrsto alkoholikov spada pod stalno vinjene alkoholike. Večkrat ga popade močna želja po pijači: *»Napiti se ga. Najti nekoga ali pač nekaj in se napiti. Ne vem, zakaj sem si tega tako želel. Včasih me pač pograbi neizmerna žeja. Ne želim si ne drog ne vem česa, samo pijače. Neka čudna želja je to, jebiga. Je pa močna«* (Čater 2002: 47). Alkohol je njegov stalni spremljevalec, zjutraj pa ga navadno obiščeta slabost, glavobol, živčnost in razdražljivost. Lahko bi rekla, da pri njem velja rek, da se klin s klinom zbija, saj ga ponovna doza alkohola spet spravi k sebi. Kljub temu da ima svojega sina rad, se starševskim dolžnostim spretno izogiba, npr. pozabi na roditeljski sestanek, skupno nakupovanje oblek za sina itd. Po burni noči si želi svojega miru, včasih pa ga namesto tega

pričakata razigrani sin, ki si želi igrati s svojim očetom in očitaneje Lole, da bi se lahko bolj brigal za svojega sina, ne pa, da je cele noči zdoma: »*Po cele dneve tičiš v Orto baru ... Saj si najstarejši tam, stari kozel med mladino, vedno najbolj pijan ...*« (Čater 2002: 24). Je stalni gost Orto bara, kjer popiva in se ga zadeva s svojimi kolegi. V knjigi je s strani prijatelja svoje ljubice Kike označen kot »*Čater, največji pijanc u Lublan!*« (Čater 2002: 74). Po vsakem zaslužku s svojimi izterjevalskimi kolegi zavijejo v lokal, zapijejo delež denarja in se sprostijo. Ker je delo izterjevalca lahko zelo naporno, večkrat alkohol poimenuje kot pomiritev za živce, npr. pivce za živce. Alkohol je nekaj, brez česa si Čatko ne predstavlja svojega vsakdana, je nekaj, kar ga po njegovo zapolnjuje. Je strasten in ljubeč pivec, ki zna fino in z občutkom sprazniti liter izbrane alkoholne pijače. Namesto jutranje kave si Čarter privošči bambus za začetek težkega in napornega dne. Junak ob pogledu na svojo sliko v časopisu sam sebe poimenuje, da je videti kot zapiti psihič. Iz tega poimenovanja lahko razberem občasno nezadovoljstvo s samim seboj in s svojim življenjem. Večkrat se tudi zamisli nad življenjem, ki ga živi, in premišljuje o življenju, o kakršnem je sanjal kot otrok: »*Primer: ko sem bil mali, sem bil prepričan, da bom leta dva tisoč, se pravi zdaj, ko imam celih svojih dvaintrideset let nekakšen ... kako bi rekel, uslužbenec nečesa, še sam ne vem česa sploh. Da bom pač hodil v resno službo in vse to. Živel v Izoli, zato bi verjetno delal v Delamarisu, sem si mislil, ker se mi je beseda pač globoko vtisnila v spomin. Imel bi dva otroka. Hči bi bila štiri leta starejša od sina. Anja in Matic bi se klicala. Vozil bi kombi, s katerim bi ob vikendih redno hodili na izlete, večkrat pa bi s svojo staro, ki bi jo po možnosti sam izklesal, po svojem okusu in to, odšel na ribolov.*« (Čater 2002: 44) Doda, da sedaj je, kar je, da se v življenju pač ne zasuče tako, kot bi si človek želel, spreminjati pa se mu tudi ničesar ne da. Včasih se mu naslednji dan po zapiti noči oglasi slaba vest, ker je novo jutro, nov dan, on pa spet ni naredil ničesar, s čimer bi bil korak bližje svojim sanjam. »*Predvsem zaradi tega, ker sem prespal dan. Ker nisem naredil ničesar pametnega, kar si mi zadnje čase dogaja zelo pogosto, pa se zaradi tega potem malce žrem*« (Čater 2002: 102). Iz tega razberemo, da junaku ni vseeno, kaj se dogaja z njegovim življenjem, le še vprašanje časa je, kdaj bo kaj spremenil in obrnil stvari na bolje.

3.3.2 Slovar in alkoholizem

ALKOHOLNE PIJAČE	šnops/domače žganje
	črno vino
	pivo
	bambus
	rum
	viski
	šmarjak
	absint
	beherovka
	vodka
	haložan
POIMENOVANJA ZA TISTEGA, KI PIJE	zapiť psihič
	tepec pijani
	pijanci
	največji pijanc u Lublani
IZRAZI ZA STANJE PIJANOSTI	na smrt pijan
	prijetno nadelan
	dodobra pijan
	potapljati se v sočnem vincu
	nabasati se
	fino se ga naklestiti
	pijan
	fino pijan
	totalka pijan
	krepko nadelan
	gosposko se ga nažreti
	napiti se ga
	dobro našvasan
IZRAZI ZA POPIVANJE	eksati

Preglednica 3: Slovar in alkoholizem – Ata je spet pijan

3.3.3 Motivi za popivanje

Motiv za popivanje ni jasno izražen. Ne vemo, zaradi česa je pravzaprav junak začel redno popivati in tako zapadel v odvisnost. Popivanje za sprostitev po napornem delu in za zabavo sta najpogostejše izražena motiva za popivanje. Glavni junak sploh ne potrebuje nekega motiva za popivanje, saj je pri njem le-to del vsakdanjika in nekaj samoumevnega.

3.3.4 Škodljive posledice

Junakovo pijančevanje in odsotnost od doma najbolj prizadene njegovo družino oziroma njegovega sina Tina. Tin ima očeta zelo rad, to izvemo že na začetku dela, ko Tin na ravnateljevo vprašanje, koga na svetu ima najraje, odgovori, da je to njegov ati. Na vprašanje, koga ima najmanj rad pa: »*Rekel je, da ima najmanj rad svojega atija, kadar je pijan*« (Čater 2002: 23). Čatkovo pijančevanje sina prizadene predvsem na čustveni ravni, saj otrok čuti očetovo odsotnost in si želi več časa preživeti z njim. Sinu atovo pijančevanje prav nič ni všeč in ga poskuša odvrniti od tega, da bi šel na pivo: »*Kadarkoli sem hotel zaviti v eno od oštarij, me je mali odločno vlekkel za rokav in to, se mi zdi, je povzel po materi*« (Čater 2002: 26). Tin svoji mami večkrat postavi vprašanje: »*A je ata spet pijan?*« (Čater 2002: 75). V tem vprašanju lahko začutimo razočaranje, predvsem se to izraža z uporabo členka *spet*, ki izraža ponavljajoče dejanje. Tin v očetovi družbi zelo uživa in je rajši v njegovi družbi, kot pa da počne kaj drugega: »*Ampak jaz bi se raje igral s tabo*« (Čater 2002: 145). Čarter ima svojega sina rad in ima zaradi pijančevanja večkrat slabo vest, ki jo na nek način popravi z materialnimi stvarmi, npr. s kolesom, novo peresnico, a boljše bi bilo, če bi svojo odsotnost popravil na ta način, da bi manj pil in več časa preživel s svojo družino.

4 PRIMERJAVA IZBRANIH DEL

V vseh treh obravnavanih delih zasledimo različne zgodbe junakov, v vseh pa je navzoča prisotnost alkohola, razlika je le v tem, da gre pri delu *Ime mi je Damjan* za alkohol kot motiv, saj je glavna tema vprašanje spolne identitete, pri drugih dveh delih pa je alkohol ena izmed tem. V delu *Pastorek* se v primerjavi z drugima dvema deloma pojavlja več izstopajočih oseb, ki pijejo alkoholne pijače in na katerih le-ta pusti različne posledice. V vseh treh delih se alkoholu predajajo tako moški kot tudi osebe ženskega spola. Literarni junaki so poleg različnih spolov tudi različne starosti, med njimi tudi dva mladostnika, Benjamin v *Pastorku* in glavni naslovni junak Damjan. Raznolikost pivcev se kaže tudi v socialnem statusu. V *Pastorku* se pijači vda ugledna in izobražena Ingrid, ki se je pred prihodom v Panule nahajala na dokaj visokem položaju na družbeni lestvici. Damjan je prikazan kot nekdo, ki prihaja iz srednjega socialnega razreda, Čater pa je kljub dokaj stabilnemu finančnemu položaju prikazan kot posameznik, ki se giblje na obrobju družbe med pijanci in izterjevalci. Iz tega sklepam, da se v romanih pijači lahko vda kdor koli iz kateregakoli družbenega razreda.

V primerjavi izrazov vseh treh del, ki so povezani z alkoholizmom, sem ugotovila, da se povsod pojavlja pestra ponudba alkoholnih pijač, predvsem v *Pastorku* in v Čatrovem *Ata je spet pijan*. Med najpogostejše omenjene alkoholne pijače spadajo vino, pivo in bambus. Po številu poimenovanj za tistega, ki pije, izstopa *Pastorek* s svojimi negativnimi oznakami. Največ poimenovanj je izpeljanih iz besednega korena *pij-*. V *Ime mi je Damjan* pa nisem našla nobenega izraza, ki bi poimenoval tistega, ki pije. Med izrazi za stanje pijanosti v dveh delih najdemo primero *pijan ko krava*, v vseh pa *biti pijan*. V delih *Ata je spet pijan* in *Ime mi je Damjan* je bistveno več različnih poimenovanj za stanje pijanosti kot pa v *Pastorku*. To je po mojem sklepu posledica številčnejših dogodkov, povezanih s pijančevanjem. Pri vseh treh delih so izrazi za popivanje povezani s čim hitrejšim pitjem: spiti na dušek, eksati ga, spiti do dna. Pri *Pastorku* pa se pojavljajo sopomenke z izrazom popivanje: čašičarjenje, cukati ga, kronično šankirati.

Pivske navade posameznikov bi lahko razdelila na dve skupini – tiste, ki pijejo vsak dan, in tiste, ki pijejo ob posebnih priložnostih in za zabavo. In dalje, glede na pivske navade na stalno vinjene in občasno vinjene osebe. Glavni junak Čatko v *Ata je spet pijan* spada med osebe, ki pijejo vsak dan in je posledično stalno vinjena oseba, saj pri njem ne mine niti en dan brez prekomernega popivanja. Prav tako je stalno vinjena oseba Valter Zakrajšek v *Pastorku*, dokler se ne odloči za zdravljenje. Kasneje pa si naziv stalno vinjene osebe pridobi tudi Benjaminova mama Ingrid. Naslovni junak Damjan je tisti, ki popiva ob posebnih priložnostih, predvsem ob večerih in za zabavo, sprostitev in spada med občasno vinjene osebe.

Motivi za popivanje so različni. Vsem delom je skupno popivanje za zabavo in sprostitev. Leta je najbolj izstopajoč in tudi glavni motiv v delu *Ime mi je Damjan*. V *Pastorku* junaki popivajo predvsem zaradi razočaranja nad življenjem. V delu *Ata je spet pijan* ni jasno izpostavljenega motiva za popivanje, ampak je je junakovo popivanje nekaj vsakdanjega in nujnega. Za popivanje Čater ne potrebuje nobenega posebnega motiva, saj se zaradi odvisnosti v njem pojavi močna želja po alkoholu, ki jo mora potešiti.

Alkohol se v delih pojavlja kot omamno sredstvo, ki pa v prekomernih količinah s seboj prinese tudi škodljive posledice. Pri vseh delih so prisotne posledice, ki jih prekomerno uživanje alkohola pusti na telesu. Pri junakih se pojavljajo glavoboli, slabost, vrtoglavica, utrujenost, nervoznost itd. Večje zdravstvene težave pusti alkohol v *Pastorku* pri Ingrid,

vendar pa alkohol ni glavni povzročitelj le-teh. Posledice popivanja so segle tudi v družinsko življenje glavnih junakov. V *Pastorku* zaradi popivanja očeta Valterja razpade družina Zakrajšek in kasneje na novo družino vpliva tudi popivanje Ingrid. Benjamin pa posledično ostane sam svoj skrbnik in krojilec svoje usode, brez podpore staršev. Tudi v Čatrovem delu je sin Tin tisti, ki utрпи škodo zaradi očetovega popivanja. Ta škoda ni fizična ali materialistična, saj mu nikoli nič ne manjka, je pa pomanjkanje občutenja očetove ljubezni in pozornosti. Iz dela je jasno razvidno, da si Tin želi, da bi oče prenehal piti in preživel več časa z njim. V delu Suzane Tratnik pa uživanje alkohola ne prinese večjih škodljivih posledic, je pa junakovo prepiranje večkrat razlog za družinski prepir in posledično neprijetno ozračje v družini.

5 ZAKLJUČEK

Pred branjem sem si že prek naslova ustvarila pričakovanja, kakšno vlogo bo imel alkohol v samem delu. Iz Čatrovega naslova *Ata je spet pijan* sem sklepala, da bo v delu predstavljena družinska tragedija z nasilno očetovsko figuro, ki s svojim pijančevanjem negativno vpliva na preostale družinske člane. Moje predhodne predstave so bile povsem napačne, nobene družinske tragedije in nasilnega ata, ampak pisatelj Čatko s svojimi umazanimi posli in razočarani sin, ki si želi več časa preživeti z očetom s katerim imata ljubeči odnos. V tem delu namesto pričakovanega fizičnega nasilja, ki običajno spremlja alkoholizem v družini, spoznamo primanjkljaj treznega očeta kot enega od staršev, na katerega se lahko zanesemo. Globlje sporočilo zgodbe, hkrati pa že nekakšen klic razočaranja v naslovu, tako razberemo skozi povsem stransko vlogo, namreč njegovega sina.

V vseh treh delih sem pričakovala negativen odnos do alkohola, v delu Suzane Tratnik pa glede na to, da popiva mladostnik, nisem zasledila kakšnega obsojanja in negativizma. Avtorica se je usmerila na vprašanje spolne identitete junaka, alkoholu in njegovim škodljivim posledicam ni namenjala večje pozornosti. Obenem moramo vzeti v zakup, da zgodba opisuje mladega človeka, takorekoč brezskrbnega, ki mu ni potrebno skrbeti za družino, se soočati z večjimi vprašanji v življenju, od njegove trezne glave niso odvisni najbližji oz. jih kratkotrajna/občasna njegova opitost ne prizadane na čustveni ali osebni ravni. Prav zato sklepam, da dejstvo njegovega "pijančevanja" v času dogajanja zgodbe še ne dosega večje pozornosti, ima pa tak junak vsekakor dober nastavek, da bi se mu v bodoče (v morebitnem nadaljevanju zgodbe) godilo podobno, kot se Čatrovi družini.

Pastorek je tisti, ki je najbolj izpolnil moja pričakovanja. Alkohol razdre družino, osebe se predajo alkoholu do skrajnosti, posledice pa nosi Benjamin, ki mora usodo vzeti v svoje roke. Žalostna zgodba junaka se konča s kančkom optimizma, ki ga razberemo iz njegovih besed.

Vsem junakom v vseh treh delih, ki popivajo alkoholne pijače, pa je skupno, da ne razmišljajo o škodljivih posledicah, ki jih bo prineslo njihovo prekomerno popivanje. Obžalovanje se pojavi pri Čatru, kjer se njegovemu junaku po prekrokani noči oglasi slaba vest, da je spet prespal dan in naredil nič pametnega.

Na podlagi vseh treh del ugotavljam, da v slovenskem sodobnem romanu alkohol lahko nastopa v različnih aspektih, ne odigra več samo vloge "napovedujoče tragedije" in fizičnega nasilja. Zasledimo lahko tudi moment samorefleksije alkoholika (kot npr. pri Čatru) oz. sploh nikakršnih pomislov glede posledic uporabe pijače skozi oči neobremenjenega mladostnika. Navedene ugotovitve pa so sicer plod raziskave le treh del. Izpostavljeno problematiko bi bilo smiselno razširiti z obravnavo in primerjavo več del, s katerimi bi prišli še do natančnejšega in bolj trdnega sklepa.

6 VIRI

- Dušan Čarter. *Ata je spet pijan*. Ljubljana: Študentska založba, 2002.
- Jurij Hudolin. *Pastorek*. Ljubljana: Študentska založba, 2008.
- Suzana Tratnik. *Ime mi je Damjan*. Ljubljana: Založba Škuc, 2001.

1 LITERATURA

- Alojzija Zupan Sosič. *Zavetje zgodbe: sodobni slovenski roman ob koncu stoletja*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura, 2003.
- Alojzija Zupan Sosič. *Robovi mreže, robovi jaza: sodobni slovenski roman*. Maribor: Litera, 2008.
- Janez Rugelj. *Pot samouresničevanja*. Ljubljana: samozal. : Slovensko društvo terapevtov za alkoholizem, druge odvisnosti in pomoč ljudem v stiski, 2000.
- Jože Ramovš in Ksenija Ramovš. *Pitje mladih: raziskava o pitju alkohola med mladimi v luči antropoloških spoznanj o omamah in zasvojenosti*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje, 2007.

2 KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Slovar in alkoholizem – Pastorek	14
Preglednica 2: Slovar in alkoholizem – Ime mi je Damjan.....	17
Preglednica 3: Slovar in alkoholizem – Ata je spet pijan.....	20

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 19. septembra 2012

Nataša Kotnik